

Рабочая программа составлена на основании образовательной программы
ДНИИП им.А.А.Тахо-Годи

«Рассмотрено»

На заседании МО
Магомеднабиева П.М.

«__» _____ 2023г.

«Согласовано»

Зам.директора по УВР
Бахмудова С.А.

«__» _____ 2023г.

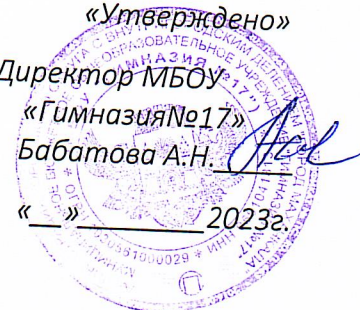
«Утверждено»

Директор МБОУ

«Гимназия №17»

Бабатова А.Н.

«__» _____ 2023г.

Рабочая программа по кумыкской лит-ре

(ФГОС 3-го поколения)

34ч.

5 класс

МБОУ «Гимназия №17»

Учитель : Муталимова М.Б

Махачкала 2023.

Адабият

5 КЛАС (34
сагъат)

Текстлени уйренивге – 27 сагъат.
Изложениелер, сочинениелер язывгъа ва чебер охув мердешлени беклешдирмекни
уьстюнде ишлевге – 4 сагъат.
Класдан тышда охумакъ учун таклиф этилеген китапланы гъакъында
лакъырлашывгъа – 3 сагъат.

Бёлюк*	Тема	С.	Материалны уйренивде алынагъан билимлер
Гиршив	Англатьв дарс.	1	<p>Маданиятда инче саниятны, адабиятны ва фольклорну ерин, ёругъун англамакъ. Чебер асарланы инсанны яшавунда къуллугъун токъташдырып бажармакъ.</p> <p>Адабият – инчесаниятны бир бёлюгю экенин ва адамны яшавунда ону кълугъун белгилеп бажармакъ.</p>
Халкъ авуз яратывчулугъу	Халкъ авуз яратывчулугъу. Ёммакъланы гъакъында англав.	1	<p>Халкъ авуз яратывчулугъу деп негер айтагъанны ва ону жураларын мисаллар булан айырып исбатлап; фольклор асарланы инчесаният булан байлавлугъун, оланы халкъ учун маънасын англагып бажармакъ.</p> <p>Халкъ ёммакъланы чебер ва таъсирли кюйде охуп ва къужурлу кюйде хабарлап, оланы тюрлюлерин, ва аслу аламаатларын, уьлгюлю игитлерин, хасиятларын, ишлерин авуздан суратлап билмек.</p> <p>Халкъны асил хасиятларын: тюзлюкню якълайгъанлыгъын, къоччакълыкъны алгъышлайгъанлыгъын, загъматны макътайгъанлыгъын, зулмучулукъну сёгегенлигин, оьктемликни эрши гёрсетегенликни гёрюп бажармакъ.</p>

<p>Халкъ ёммагъы. «Къарачач».</p>	<p>I</p>	<p>«Къарачач» ёммакъны чебер ва таъсирли охуп; ёммакъда халкъны тюзлюкте инанывун, Къарачачны итти гъакъылын, ону келпегин хасиятлап бажармакъ.</p> <p>Ёммакъланы аслу маънасын, ону къурулушун, сюжети йнимик башгъалыкъларын, баш ва экинчи даражалы игитлени айырып, оланы хасиятлап, ёммакъда ёлугъагъан сигърулу алааматларын, даимлик эшителенитабып бажармакъ. Мисал учун, «Къарачач» ёммакъда сигърулу алааматлар, жинчи къатын пал салагъанлыкъ; Табулдуну дев булан тере тартыву; къапу, тегенек, ат, ит адам тилде сёйлейгенлик; ерни тюбюнден чыгъагъан сув, къомуз-теп болуп согъулуп, япыракълары харс уруп, бутакълары бийип турагъан терек; обзюн сююп гелгенлени Къарачачны сигърулу тючю (ташгъа айландырып, сырын билегенлик, шина кёпюр салагъанлыкъ,</p>
<p>Халкъ ёммагъы. I «Тюлкютюлкю, тюгю алтын».</p> <p>Адабиятдан теориясындан. Ёммакъларда ошатывлар ва маънадаш сёзлер.</p>	<p>I</p>	
<p>Класдан тышда охув. Араб ёммакъ «Денгиз Синдибат».</p>	<p>I</p>	<p>Текст булан ишлеп бажармакъ, пайдаланмакъ учун тарыкълы материалны школаны китапханасындан, яда интернетден табып, къоллап бажармакъ. Ёммакъны аслу маънасын токъташдырып бажармакъ, ону айланасында обз ойларын айтып бажармакъ.</p>
<p>Масхара хабарлар (анекдотлар). Хожаны хабарлары.</p>	<p>I</p>	<p>Масхара хабарларда халкъбызгъа ювукъ хасиятланы гёрюп ва айырып; оланы къужурлу кюйде охуп ва хабарлап бажармакъ. Гъартюрлю тематикадагъа байлавлу масхара хабарлар ойлашып, язып бажармакъ.</p>

Адабият ёммакълар

<p>Чечеген ёммакълар. Чечеген ёммакъланы гъакъында англав.</p>	<p>1</p>	<p>Чечеген ёммакъланы халкъ авуз яратывчулугъуну жанрларындан башгъалыгъын айырып, оланы таъсирли ва къурч кюйде охуп бажармакъ.</p> <p>Айлана якъдагъы гъар тюрлю предметлеге байлавлу чечеген ёммакълар ойлашып, олагъа байлавлу срутлар этип, класдагъы яшлар булан гюп болуп ишлеп бажармакъ.</p>
<p>Адабият ёммакъланы гъакъында англав.</p> <p>А. Гъажиев. «Авузгъа бош акъ бабиш».</p> <p>А. Акавов. «Тогъуз башлы аждагъаны оьлтпорген нарт Эсенболат».</p>	<p>1</p>	<p>Адабият ёммакъланы халкъ ёммакълары булан тенгледиргенде ортакъ ва айры ерлерин айырып; ёммакъны чебер ва таъсирли охуп, ону идея-маънасына тюз тюшонюп, ёммакъларда сурагланагъан жанланы хасиятлап, олагъа багъа берип, эркин кюйде китапдан далиллер гелтирип айтып бажармакъ. Ёммакъларда ёлугъагъан сизгъруту ерлерин айырып, гёчюрюп язмакъ.</p> <p>Ёммакъны аты булан ону ичделгини байлавлутгъун англагып бажармакъ.</p> <p>Ёммакъны ролиягъа гёре къужурлу кюйде охуп, тесегин инсценировка этип бажармакъ.</p> <p>Ёммакъланы сюжетине байлавлу гёре сураглар этип бажармакъ.</p>
<p>Тил оьсдюрюв.</p> <p>Сочинение: «Мен ушатгъан ёммакъ».</p>	<p>1</p>	<p>Сочинение язма айыргъан ёммакъны темасын толу кюйде маънасын ачыкъ этип, далиллер гелтирип язып бажармакъ.</p>
<p>Тил оьсдюрюв.</p> <p>Оьзюнгню тергеп къара.</p> <p>Викторина дарс оьтгерив.</p>	<p>1</p>	<p>Халкъ авуз яратывчулугъу бёлюкге байлавлу соравлагъа толу жавап берип; кроссворд ва гъарбир тюрлю ишлерде актив кюйде ортакъчылыкъ этип бажармакъ.</p> <p>Гюп болуп ишлеп бажармакъ ва берилген соравлагъа байлавлу оьзбашына ойлашып, мекенли толу жаваплар гъазир этип ва якълап бажармакъ.</p>

Й. Казакъ. «Чатакъ йыр»,
«Бары да зат бар Къзакъны
эсинде», «Эр уланлар намус
салмай юректе».

I

Й.Къзакъны яшавуну гъакъында аслу
маълуматларын кысыгъача хабарлап, ону
шиъруларын чебер ва таъсирли кюйде охуп
бажармакъ.

Шиъруларында гетерилген темалагъа байлавлу
оъз ойларын айтып, муаллимни ёлбашчылыгъы
булан оларда ритм, рифманы кзурулушун
токъташдырып, чебер алааматларыны уъстюнде иш
гёрюп, оланы тептерлерине язып, маъналарын
ачыкъ этип, англашылмайгъан ва кыйын сёзлени
сёзлюкден табып бажармакъ. Й. «Чатакъ йыр»
деген шиърусун гёнгюнден охуп бажармакъ.

А. Магъамматов. «Илму – яшав
хазнасы».

I

А. Магъамматовну биографиясын кысыгъача
хабарлап, ону «Илму яшав хазнасы» деген
шиърусун чебер ва таъсирли кюйде охуп, ону аслу
маънасын тюз айырып, огъар байлавлу яшавдан
мисаллар гелтирип, оъз ойларын эркин кюйде
айтып бажармакъ.

Китапда шиъругъа байлавлу берилген соравагъа
тюз ва мекенли кюйде жаваплар берип
бажармакъ. «Мени тележек касбум» деген
темагъа байлавлу хабар кзуруп, айыргъан касбу
халкъгъа не пайда гелтирегенни гъакъында лакъыр
кзуруп бажармакъ.

Къ. Али. «Бёрюакъай ва
Арлан ит».

I

Къ. Алини биографиясын кысыгъача хабарлап ва
«Бёрюакъай ва Арлан ит» деген ёммакъны чебер,
таъсирли кюйде охуп бажармакъ. Ёммакъда
суратланагъан ишлеге багъа берип, ону ахырында
берилген соравагъа мекенли кюйде жаваплар
гъазирлеп билмек.

«Уый гъайванланы инсангъа этеген гъалал
къуллугъу» деген теманы айланасында эркин
кюйде оъз ойларын айтып, оланы далиллер
гелтиртип, исбатлап айтып бажармакъ.

	<p>А. Салаватов. «Бир етим», I «Охума йибериғиз».</p>	<p>А. Салаватовну кысыгъача яшав ёлун хабарлап, ону «Бир етим», «Охума йибериғиз» деген шиъруларын чебер ва таъсирли кюйде охуп, оланы чебер-маъна якъдан анализ этип бажармакъ. А. Салаватовну «Охума йибериғиз» деген шиърусундан, адамгъа билим неге тарыгъыны гъакъында оъз ойларын айтып ва далиллер гелтиривде айтывлар ва аталар сёзлерин къолламап; шиъруну ахырында берилген соравлагъа толу ва мекенли кюйде жаваплар берип бажармакъ.</p>
<p>XX асрулну экинчи яртысындагы – XXI асрунуну биринчи яртысындагы къумукъ адабиятдан</p>	<p>И. Керимов. «Игит тувгъан гюн». I</p>	<p>И. Керимовну кысыгъача яшав ёлун хабарлап, ону «Игит тувгъан гюн» деген хабарыны протипи ким экенни белгилеп, ону гъакъында интернетден, тюрлю-тюрлю источниклерден табып, информация жыйып бажармакъ.</p> <p>Хабарда ёлутгъагъан чебер-аламатланы маънасын ачыкъ этип, сёзлюк булан ишлеп бажармакъ. Асарны баш игитине байлавлу айтывлар ва аталар сёзлер табып, огъар багъа беривде оъз ойларын, эркин кюйде далиллер гелтирип, китапдан табып, айтып бажармакъ. Муаллимни ёлбашлыгъы булан Ю. Акаевни гъакъында проект иш кютювде, интернет ресурслардан уллуларардан, китапханадан материал жыйып, ону тюз къоллап ва оъзюню этген ишине багъа берип бажармакъ.</p>
	<p>Класдан тында охув. А. Гъажиев. «Гелиғиз!», «Дав болмаса шо герек». I</p>	<p>Текст булан ишлеп бажармакъ, пайдаланмакъ учун тарыкълы материалны школаны китапханасындан, яда интернетден табып, алып, къоллап бажармакъ.</p> <p>Асарны идея-маънасына байлавлу оъз ойларын айтып бажармакъ.</p>
	<p>Тил обздюрюв. И. Керимовну «Игит тувгъан гюн» деген асарына байлавлу кроссворд ва кластер иш обтгерив. Проект: «Юсуп Акаев – Советлер Союзуну игити». I</p>	<p>Жыйгъан материалны къурашдырып, ону слайдкъайдада оъзбашына гёрсетип; бир-бири булан къыйышып, къол узатып, гюп болуп ишлеп бажармакъ. Проектни устюнде ишлевде дарсда алгъан билимлерин къоллап; этген ишине агъамиятын, пайдасын англамакъ. Тенгилерини алдында эркин кюйде оъзюню тутуп, этген ишин якълап бажармакъ.</p>

<p>М. Ягъияев. «Гюмюш карандаш».</p>	<p>I</p>	<p>М. Ягъияевни кбысгъача яшав ёлун хабарлап, ону «Гюмюш карандаш» деген хабарын охуп, асарны аслу идея-маънасын токъташдырып бажармакъ.</p> <p>Экиде кърдашны хасиятларын суратлауда, авторну сёзлерин кьоллап, эркин кюйде озойларын айтып, далилдер гелтирип, исбатлап бажармакъ.</p> <p>Гъажиде, Камилде герти кърдашлармы? Шо сорапны айланасында эркин кюйде яшавдан мисаллар гелтирип, хабарлап бажармакъ.</p> <p>М. Ягъияев асаргъа негер «Гюмюш карандаш» деп ат такыгъан? Асарны атыны ону ичделигини булан нечик сыкъ байлавлугъу барны англатмакъ.</p>
<p>Тил оьсдюрюв. Изложение: М. Ягъияевни «Гюмюш карандаш».</p>	<p>I</p>	<p>М. Ягъияевни «Гюмюш карандашлар» деген хабарындан алынган гесекге гёре план кьуруп, кыйын сёзлени белгилеп бажармакъ. Изложения язъида жумлаланы тюз ойлашып, ону гъар бёлюнюню уьстюнде мекенли иш гёрюп, авторну лексика нормаларын сакълап, язма къаст этмек.</p>
<p>И. Асеков. «Бола бусанг – болат бол», «Агъавума багъышлай».</p>	<p>I</p>	<p>И. Асековну кбысгъача биографиясын хабарлап, шиъруларыны тематикасын тюз белгилеп, чебер ва таъсирли кюйде охуп бажармакъ. Берилген соравагъа толу ва мекенли жаваплар берип; чебер аламагларыны уьстюнде иш гёрмек.</p>
<p>А. Акъаев. «Ярайгъан затмы», «Ата. Ана».</p>	<p>I</p>	<p>суратлайгъан кююн гёз алгъа гелтирип, суратын этип, ону «Къарчыгъа» журналгъа йиберме гъазирлегиз.</p> <p>А. Акъаевни кбысгъача яшав ёлуну гъакында хабарлап, ону «Ярайгъан затмы» ва «Ата. Ана» деген шиъруларын чебер ва таъсирли кюйде охуп бажармакъ. Гюп болуп ишлеп бажармакъ, Ватанына, тилине байлавлу айтывлар ва аталар сёзлерин табып, оланы маънасын ачыкъ этип бажармакъ. Ана тил ва ата юрт деп негер айтыла? – шо сорапны айланасында лакъыр кьуругъуз.</p>

<p>А. Межитов. «Юртну ийиси», «Туварчы».</p>	<p>I</p>	<p>А. Межитовну кысгъача яшав ёлун хабарлап, берилген шиъруларын чебер ва таъсирли охуп бажармакъ. Шиъруланы чебер алааматларыны уьстюнде иш гёрмек, оланы маънасын ачыкъ этмек. А. Акъаевни ва А. Межитовну шиъруларыны ортакъ ерлерин табып лакъырлашыв кьурмакъ.</p>
<p>Тил оьздюрюв. Сочинение: «Аявлу ата юртум».</p>	<p>I</p>	<p>Сочинения язма берилген темагъа байлавлу ойларын, мекенли, толу кюйде грамматика къайдаларын сакълап, берилген темагъа байлавлу далилдер гелтирип, гъасиллер чыгъарып язып бажармакъ.</p>
<p>М. Минатуллаев. «Бийийген бёрю». Адабият теориясындан. Масал.</p>	<p>I</p>	<p>М. Минатуллаевни кысгъача яшав ёлун хабарлап, ону «Бийийген бёрю» деген масалын чебер, таъсирли ва ролягъа гёре чебер кюйде охуп бажармакъ. Масалны ич маънасын ачып, аслу белгилерин айырын бажармакъ. Асаргъа байлавлу берилген соравлагъа мекенли жаваплар берип, огъар гёре гиччирек отзыв язып бажармакъ.</p>
<p>М. Атабаев. «Ёлтабар» (поэмадан гесек).</p>	<p>I</p>	<p>М. Атабаевни кысгъача яшав ёлун хабарлап, ону «Ёлтабар» деген шиърун чебер ва таъсирли охуп, маънасына тюз тюзюнуп, темасына байлавлу оьз ойларын айтып, шиъруну ахырында берилген соравлагъа тындырыкълы кюйде жаваплар берип ва тапшурувланы кютюп бажармакъ. Чебер алааматланы уьстюнде иш юрютмек, асарда оланы ролюн англатып бажармакъ.</p>
<p>Класдан тышда охув. III. Альбериев. «Къыр жанланы къуванчы».</p>	<p>I</p>	<p>Текст булан ишлеп бажармакъ, пайдаланмакъ учун тарыкълы материалны школаны библиотекасында, яда интернетден табып, къоллап бажармакъ. Асарланы чебер охуп, оларда гётерилген масъалагъа байлавлу лакъырлашыв юрютюп бажармакъ.</p>

<p>А. Жачаев. «Ана».</p>	<p>I</p> <p>А. Жачаевни кысгъача ёлун хабарлап бажармакъ. А. Жачаевни «Ана» деген шиърусун таъсирли даражада гѣнгюнден охуп, шиъруну темасына байлавлу оъз къаравларын айтып ва баянлыкълар берип, чебер аламатланы (эпитет, къондурув, тенгleshдирив, метафора, маънадашлар, къаршыдашлар, аваздашлар ва ш.б.), табып, оланы шиъруда къуллугъун токъташдырып бажармакъ.</p>
<p>Класдан тышда охув. Ж. Керимова. «Ана».</p>	<p>I</p> <p>Текст булан ишлеп бажармакъ, пайдаланмакъ учун тарыкълы материалны школаны библиотекасында, яда интернетден табып, къоллап бажармакъ. Асарланы чебер охуп, оларда гѣтерилген масъалагъа байлавлу лакъырлашыв юрютоп бажармакъ.</p>
<p>Тил обсьдюрюв. Сочинение. «Ана юрек».</p>	<p>I</p> <p>Сочинения язма берилген темагъа байлавлу ойларын, мекенли, толу кюйде грамматика</p>
<p></p>	<p>къайдаларын сакълап, язып гѣрсетип бажармакъ. Сочиненияны темасына байлавлу далиллер гелтирип, гъасиллер чыгъарып язмакъ.</p>
<p>Б. Магъамматов. «Атама кагъыз», «Вѣре, вѣре, вѣре...».</p>	<p>I</p> <p>Б. Магъамматовны кысгъача яшав ёлун хабарлап, шиъруланы таъсирли ва чебер кюйде охуп, огъар байлавлу оъз ойларын айтып, далиллер гелтирип, чебер аламатланы шиъруларда къуллугъун токъташдырып бажармакъ. Шиъруну чечивде, ону кылыкълар тарбия янына агъамият берип бажармакъ; атаанагъа абурлу ва гъюрметли болмакъны, оланы аяма ва суюме тарыкълыгъыны гъакъында къурулгъан лакъырлашывда оъз ойларын айтып, далиллер булан исбатлап бажармакъ.</p>
<p>Р. Устарханова. «Сагъат».</p>	<p>I</p> <p>Р. Устарханованы кысгъача яшав ёлун хабарлап, ону «Сагъат» деген асарын къужурлу, чебер ва таъсирли кюйде охуп, онда гѣтерилген теманы айланасында оъз ойларын айтып, далиллер гелтирип бажармакъ. Авторну лексикасын къоллап, асарда айтылагъан тамазаны келпетин суратлап бажармакъ. Асарны толу, кысгъача ва айырып хабарламакъ, ону аслу иде-маънасын токъташдырмакъ.</p>

Дагъыстан адабиятларыдан	<p>К. Сайт. «Мурсалхангъа налат болсун».</p>	<p>К. Сайтни къысгъача яшаву ёлун хабарлап бажармакъ. Гечип гетген шаирлибизни асарлары булан ортакъ ва айырагъан ерлерин тоькташдырып бажармакъ. Ширьуланы чебер, таьсирли охуп, маьнасына тюз тюшонюп, темасына байлавлу оьз ойларын айтып, ширьуланы ахырында берилген соравлагъа тындырыкълы жаваплар берип ва тапшурувланы кютюп билмек.</p>
		<p>Б. Рамазанов. «Сурат».</p>